

Kako je Media plan učinio prvi korak na razbijanju komunikacionih barijera

MISLITE NA BUDUĆNOST DA VAS NE IZNENADI MIR

Zoran Udovičić

U proljeće devedesetišeste odlučio sam otići u Banja Luku. Bio je to rizičan, u najmanju ruku, za to vrijeme, avanturistički poduhvat. Trebalo je pokušati otvoriti „istureno“ odjeljenje Media plana (Centar za saradnju i medijski razvoj) s one strane «linije» i tako pokušati prekinuti ratom uspostavljenu komunikacijsku barijeru. Malo je ko u Sarajevu vjerovao da bi takav poduhvat mogao uspjeti. Još više je bilo onih koji su bili zapitani zašto to uopšte činiti. Govorili su: «Pa mogu vam bombu podmetnuti!», a manje sumnjičavi: «A znate li da će vas prislušivati?»

I tako, oboružan krilaticom našeg instituta – „Mislite na budućnost da vas ne iznenadi mir“ (a mir je već bio započeo), dobio sam dozvolu da se ukracam na neki danski transporter i preko nekoliko kontrolnih tačaka raznih vojski stignem u Banja Luku. Nekoliko međunarodnih organizacija koje su radile na implementaciji mira u BiH i tada vrlo aktivni u Bosni i Hercegovini - Word Report iz Londona, dali su nam finansijsku podršku. Bilo je to pet mjeseci nakon Dejtona.

Prvi olslonac – stari i novi prijatelji

Sjećam se dosta prijatelja i kolega iz predratne Banja Luke, iz mojih radijskih dana: naš stari dopisnik Drago Perić, kome sam došao u pomoć za vrijeme banjalučkog zemljotresa, pa Lazar Petrović, dopisnik iz Jajca koji je Dragu zamijenio poslije penzionisanja. U Informativno -tehničkom centru tadašnje Radio- televizije Sarajevo sretao sam već afirmisanog tv novinara Nenada Pejića. Tu je radio Rajko Vasić, također TV reporter, za koga sam brzo poslije prvog poratnog dolaska u Banja Luku čuo da se sprema u politiku. Inače, u jednoj kafanici u blizini tadašnjeg Glasa (sad je to Glas Srpske) nalazio sam se s našim dopisnicima i među njima je često bio i dopisnik zagrebačkog Večernjaka – Slavko Podgorelec. Bila je neka ideja da ga „prevedemo“ u Radio Sarajevo, ali je on bio vjeran svojoj redakciji. Među novinarima – dopisnicima tada je vladala velika solidarnost. Kad se jednom naš Drago razbolio i nije završio neku anketu za važan prilog koji smo očekivali, nekoliko njegovih kolega se rastrčalo po gradu, anketiralo, i onako kolektivno, napisalo tekst i poslalo ga u redakciju. To su uradili besplatno za Dragu, iako smo mi, normalno, podrazumijevali da to treba platiti.

Inače, Banja Luka je bila prvi decentralizovani produkcionni studij nekadašnje RTV Sarajevo, u koga je taj grad, pored RTV Sarajevo, uložio veliki novac. No, prava medijska referenca za Banja Luku je bila radio stanica. Radio Banja Luka je emitovala iz male vile u glavnom perivoju, a tamo je i donedavno funkcionisao Radio Republike Srpske. Prije ovog rata tu sam često dolazio. Tada se znalo za jedan podatak koji nije bilo baš uputno spominjati: Banja Luka je dobila odličnu radio frekvenciju od

Međunarodne telekomunikacione unije (ITU) iz Švajcarske još za vrijeme Drugog svjetskog rata, kao grad tadašnje NDH, za koga se govorilo da u Pavelićevom Zagrebu postoje ideje da postane čak glavni grad neke zapadne bosanske regije u sastavu NDH. I pored toga, Radio stanica u Banja Luci nije proradila za vrijeme Drugog svjetskog rata, a Jugoslavija odnosno Bosna i Hercegovina su nakon rata naslijedile tu frekvenciju i ona je dugo vremena bila „zaleđena“. Banjalučani su se na kraju izborili da se oslobode ideološko - političkog predznaka te frekvencije i da 1967. godine pokrenu jednu od prvih lokalnih radio stanica u BiH. Ulazak u domaći eter sa tako dobrom frekvencijom Radio Banja Luka je opravdala dobrim programom. Iz nje su i u Radio Sarajevo dolazili vrsni spikeri i novinari, a doajen tog radija Đorđe Čiča, kad smo se god sreli, govorio mi je: „Vidjećeš ti, stari, (a ja sam tada bio od njega mlađi bar petnaestak godina) šta smo sve mi u stanju...“! (pojam konkurencije je, bar za medije, bio tada neprimjenjiv).

Ulazio sam u Banja Luku ponovo poslije pet- šest godina. Rat je učinio svoje: mediji su se postrojili u jurišne redove, ali šta je sa ljudima koje znam, gdje su oni, da li ću ih vidjeti, da li će bar neko od njih shvatiti zašto sam došao i hoće li deviza (Mislite na budućnost da vas ne iznenadi mir), koja mi se tada činila uzvišenom i motivirajućom, moći biti shvaćena? Trebalo mi je još više samopouzdanja. Gdje su sada svi ti ljudi koje sam spominjao? Ipak, oboružao sam se i novim imenima, neki su bili moji vršnjaci iz predratnog novinarstva, neki su stasali u novim vremenima: Gordana i Eduard Katana, Sunita Šukalo, Radmila Karlaš, pa profesor Živanović, Spasoje Perović... To su bili pioniri nezavisnog i opozicionog novinarstva još u ratno vrijeme, neki od njih saradnici prvog nezavisnog lista u Banja Luci, koji se zvao Prelom.

Važno mjesto za susretanje

Pred hotel Bosnom (začuden da je ovaj hotel sačuvao svoje ime) dočekuje me Gordana. Recepcija kao što je oduvijek pamtim. Djeluje siromašno, ali mi je gospođa iza pulta poznata. Sjećam je se još od prije rata, a kao i da ona mene prepoznaje.

- Vi ste ono... iz Sarajeva?
- Iz Sarajeva.
- ...muslimanskog Sarajeva ?
- Iz Sarajeva- odgovaram ja.
- Ali moraćete da platite veću cijenu sobe, iz inostranstva- dodaje ona kao da se izvinjava.

Sjetio sam se da je nekad u Jugoslaviji postojao propis da stranci plaćaju hotelski smještaj po većoj cijeni od domaćih ljudi, ali to je sada bilo najmanje važno- prvi susret sa prijateljima onima „s druge strane“ prošao je normalno i prva kafa sa šlagom na koju su me povelili u Gospodsku ulicu bila je slatka kao nekad.

Lazar Petrović je uradio prvi monitoring za nas, kasnije je postao prvi glavni urednik Televizije BiH. Rajko Vasić se zaputio u politiku, Đorđe Čiča iz Radio Banja Luke i Drago Perić su umrli, a Nenad Pejić je već gradio svoju karijeru na Radiju Slobodna Evropa. A Slavko Podgorelec me je tako živopisno vratio u naše nekadašnje novinarske dane.

I tako je sarajevski Media plan stigao u Banja Luku. Našli smo prostor u samom centru, ulica „Braće i sestara Mažar“, ali je trebalo još vremena za registraciju Centra. Totalnu nedoumicu je izazivalo iz kog smo to Sarajeva došli, iz koje „države“. Razriješili smo i to, postavili tablu na ulaz prostorija i krajem te, 1996. godine, počeli raditi punom parom. Banjalučka ekipa bila je izvrsna. Bombe nije bilo, a kad nam je u jednom razgovoru u Centru jedan kolega rekao da nas sigurno prisluškuju, Sunita je odgovorila:
- Pa šta ?!

I zaista, pa šta, bar novinari su na to naučili.

Media plan u Banja Luci je postao važno mjesto gdje su se mogle naći i pročitati novine iz Sarajeva, Zagreba, susresti ljudi koji se nisu vidjeli više godina. Sjećam se, kad bi stigle novine iz Sarajeva (donosio bi ih neki naš saradnik ili službenik iz neke međunarodne organizacije) dolazio bi kurir iz kabineta predsjednice RS da ih tamo pročitaju i uredno vrate. Već početkom 1997. godine počeli smo organizovati susrete novinara iz RS u Banja Luci, Mrkonjić Gradu, zatim u Brčkom, Prijedoru, Vlasenici, Zvorniku, Trebinju... Dovedi smo i prvu grupu banjalučkih novinara u Sarajevo, a malo kasnije i grupu novinara iz Sarajeva u Banja Luku. Prva trafika u Banja Luci primila je krajem 1997. godine sarajevsko Oslobođenje. Barijera je bila probijena.

Ali najveći problem je i dalje bio to što nismo imali telefonskih veza između Sarajeva i Banja Luke. Uspostavili smo mrežu Banja Luka – Pariz – Sarajevo. Banja Luka je faksove i poruke slala u Pariz, do naših prijatelja, a oni su ih prosljeđivali u Sarajevo, i obratno.

Na banjalučkom iskustvu –centar u Mostaru

Banjalučko iskustvo je dobro došlo za sličan poduhvat u Mostaru. Iako su hrvatsko – bošnjački sukobi prestali još 1994. godine, te, devedesetišeste, grad je i dalje živio u latentnoj atmosferi sukoba i odsustva bilo kakvih veza zapadne i istočne strane grada. Jedan od rijetkih, naš predratni tehničar iz Mostara, Džemo Šunje, prelazio je bez straha svaki dan na desnu odnosno lijevu stranu Neretve. Zahvaljujući njemu za naš Centar u Mostaru našli smo prostor u nekadašnjoj prodavnici namještaja, koliko toliko očuvan, negdje na samoj liniji razgraničenja, u čuvenoj Šantićevoj ulici. Prvi zadatak je bio uspostaviti monitoring lokalnih medija sa obje strane grada (lokalni radio i tv) kako bi analizom njihovog sadržaja ustanovili koliko pomažu u uspostavljanju punog mira i veza unutar podijeljenog grada. Odlučili smo da nađemo nepristrasnog monitora, ali to nismo uspjeli. Tada smo se sjetili spasonosnog rješenja. Poznavali smo jednog Čileanca, Eliasa Milojevića Ortiza, koji je kao student bio zatvorenik i mučen u Pinočeovom zatvoru. Elias je bio porijeklom naš čovjek. Otac mu je bio Srbin, doseljenik, a majka Indijanka. Intervencijom tadašnje Jugoslavije preko nekih prijateljskih južnoameričkih zemalja izvučen je iz zatvora i doveden u Jugoslaviju. Diplomirao je u Beogradu i odlično govorio naš jezik. Za vrijeme rata u Bosni držao je vezu jedne radio stanice u Barceloni sa sarajevskom nezavisnom radio stanicom Studio 99. Kad je kao humanitarac volonter došao krajem 1994. godine u Sarajevo, pričao nam je kako je jedan zajednički program,

koji su radili on iz Barcelone i Radenko Udovičić iz Sarajeva, preko zvučnika na glavnom trgu u Barceloni slušalo nekoliko desetina hiljada ljudi. Eliasa smo kao nezavisnog monitora angažovali za Media plan. Odlično je upoznao Mostar i dobro je radio taj posao, koji je kasnije nastavio profesor Slavo Kukić.

U Banja Luci i Mostaru nema već duže vremena «isturenih odjeljenja» Media plana. Barijere su pale i komunikacija ponovo uspostavljena. Koliko god mi se danas čini da je ovaj entuzijastički poduhvat Media plana bio idealistički, ipak sam uvjeren da je on bio makar mali korak koji je neko u to doba trebao prvi učiniti.